

УДК 32:94(477.8)

ГЕТЬМАНЧУК М. П.

ШИПКА Н. П.

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РУХ У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ (1918–1939 рр.)

Васюта І.К. Політична історія Західної України (1918–1939). – Львів: Каменяр, 2006. – 335 с.

Історіографія Української революції та суспільно-політичного руху Західного регіону України міжвоєнного періоду не лише односторонньо висвітлювалась, а й фальсифікувалась істориками радянської доби. Праця Івана Васюти є всебічним науковим дослідженням героїчних подій Української національно-демократичної революції 1917–1920 рр. і міжвоєнного періоду. Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що суспільно-політична активність на західноукраїнських теренах у недалекому минулому мала загальнонаціональне значення, була важливим чинником формування історичних передумов державотворчого процесу сучасної України. Об'єктивне трактування політичної історії Західної України, висновки та уроки історії допоможуть сучасній українській політичній еліті уникати помилок минулого.

Книга вартісна тим, що автор уводить до наукового обігу нові матеріали, які раніше були засекречені, саме вони проливають світло на “білі плями” в історіографії політичної діяльності на теренах Західної України після її інкорпорації. Автором проаналізована велика кількість архівних, директивних матеріалів, аналітично-інформаційних звітів Міністерства внутрішніх справ Польщі, польської адміністрації, публікації статистичних

Гетьманчук Микола Петрович, доктор історичних наук, професор, Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів.

Шипка Наталія Петрівна, кандидат історичних наук, начальник відділення, Львівський ордена Червоної Зірки інститут Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

та археографічних збірників тощо. І. Васюта зробив огляд періодичної преси різних політичних напрямків, спогадів сучасників. Автор по-новому підходить до висвітлення національно-державницьких змагань західних українців та їхніх партій, становлення і причин падіння західноукраїнської державності, загалом до суспільно-політичної діяльності міжвоєнного періоду у Східній Галичині та на Західній Волині.

Найважливіші положення книги належним чином обґрунтовані, підкріплені посиланнями на відповідні джерела, що дозволяє говорити про об'єктивність і достовірність викладеного матеріалу. Структура книги І. Васюти добре продумана: книга містить шість великих розділів, в яких викладено матеріал за хронологічно-тематичним принципом. Дослідник розпочинає своє дослідження з розгляду відродження західноукраїнської державності 1918–1920 рр. Він, зокрема, зазначає, що політичну ситуацію в краї ускладнювала польсько-українська конфронтація, поміркованість та нерішучість української політичної еліти. Однак науковець робить висновок, що досвід становлення державності у Західній Україні став потужним імпульсом для розвитку національної свідомості й формування державницьких ідей українців, істотно збагатив традиції українського визвольного руху. Історичні уроки державотворення у Західній Україні з його позитивними надбаннями, а також з його прорахунками великою мірою вплинули на основні напрямки розвитку політичної думки і дій українства у наступні десятиліття.

У книзі проаналізовано ідейно-теоретичні засади концепції Української революції, особливості утвердження польського інкорпораційно-колонізаторського режиму і піднесення національно-визвольної боротьби у Західній Україні 1921–1923 рр. Політичні процеси, що відбувались у міжпартійних стосунках і в середовищі українських партій, вирішальною мірою зумовлювались тим режимом, який встановили панівні кола Польщі на західноукраїнських землях, та реакцією на нього класів і соціальних груп корінного населення краю.

Велику увагу Іван Васюта приділив загостренню соціально-політичної обстановки і революційно-

визвольного руху в Західній Україні під впливом економічної кризи та політичного терору санації. Автор стверджує, що основні тенденції розвитку соціально-економічної і політичної ситуації визначила світова економічна криза, на ґрунті якої проводилась колонізаторська політика польських панівних класів, поглибилась поляризація політичних сил, передусім на основі неоднозначного ставлення до санаційного режиму – з одного боку, до ідей і практики комунізму – з іншого.

Вчений також дослідив політичне становище Західної України напередодні Другої світової війни. На підставі нових джерел І. Васюта об'єктивно висвітлює результати виборів депутатів установчих Народних зборів Західної України 1939 р., він, зокрема, робить висновок, що велика частка дорослого населення відкрито виразила спротив радянській владі. Саме цих невдоволених правлячий режим зарахував до категорії “класово ворожих елементів”, а згодом їх було депортовано як “ворогів народу”. Після правової інкорпорації, названої возз'єднанням Західної України з УРСР, у новостворених областях здійснювалися тотальні перетворення, які уповні висвітлені радянською історіографією. Радянський тоталітарний режим ліквідував багатопартійність, а всі легальні політичні партії, які діяли за володарювання Польщі, вимушені були припинити своє функціонування.

Іван Васюта об'єктивно трактує новітню політичну історію Західної України, долаючи ідеологічні догми та стереотипи, що укорінились у вітчизняній історіо-графії радянської доби, усуваючи “білі плями” історії суспільно-політичного руху на західноукраїнських теренах 1918–1939 рр. Книга І. Васюти “Політична історія Західної України (1918-1939)” стане у пригоді історикам, політологам, викладачам та студентам вузів, а також політичним і державним діячам.

Надійшла до редколегії 20.06.2007 р.